Adoption ur ett koreanskt och ett svenskt perspektiv

Sverige och Korea har länge varit aktörer på det internationella adoptionsfältet vilket innebär att adoption idag tillhör vardagen i dessa länder. Detta har givit avtryck i de båda ländernas barn- och ungdomslitteratur i form av utvecklingen av en adoptionsgenre. I denna artikel jämförs ett antal koreanska och svenska barn- och ungdomsböcker med syftet att studera hur framställningar och föreställningar om internationell adoption och adoptivkoreaner kommer till uttryck i de olika länderna.

Internationell adoption har vid det här laget förekommit i över ett halvt sekel. Två länder har från början stuckit ut på det internationella adoptionsområdet både demografiskt och genom att ha spelat en avgörande roll för verksamhetens uppkomst, nämligen Korea och Sverige. Av de uppskattningsvis totalt 500 000 internationellt adopterade som idag lever i ett 20-tal västländer, har Korea stått för fler än 150 000 eller närmare en tredjedel medan Sverige har tagit emot 45 000 eller nästan tio procent av dessa av vilka 9 000 är födda i Korea (Hübinette, 2003). Det var också i Korea som den internationella adoptionen i dess nuvarande form uppstod i och med Koreakriget 1950–1953, medan Sverige uppvisar en på alla sätt unik historia av att ta emot utlandsfödda barn för adoption som går tillbaka till 1930- och 40-talens judiska och finska krigsbarn (Kavén, 1994; Lomfors, 1996).

Den dominerande position som Korea och Sverige har på det internationella adoptionsfältet, har lett till att adoption numera tillhör vardagen i respektive land. Detta gäller även för barn- och ungdomslitteraturen där en fullfjädrad adoptionsgenre har ut-

vecklats i både Korea och i Sverige.¹ Adoptionstemat i dess generella bemärkelse av att inkludera både adoptiv- och fosterbarn är en välkänd och frekvent använd trop i den västerländska litteraturen som ett sätt att belysa och problematisera frågor kring arv och miljö, biologiska och sociala band och vad som egentligen utgör en familj. Den amerikanska litteraturvetaren Marianne Novy nämner i introduktionen till den första akademiska antologin som specifikt studerar adoptions temat i västerländsk litteratur, sådana "adopteradeikoner" som Oidipus, Oliver Twist och Anne på Grönkulla, och påpekar att tendensen har varit att antingen stigmatisera adoption som en katastrof eller att hylla den som en räddning för den enskilde individen (Novy, 2001).

I Sverige har skildringar av invandrarbarn i barn- och ungdomsböcker undersökts tidigare, och förekomsten av adopterade har också delvis berörts i sammanhanget (Berggren, 1997; Czaplicka, 2003; Löfving, 2000; Thorson, 1987). Staffan Thorson ägnar ett helt avsnitt åt representationen av utlandsfödda adoptivbarn i svensk barn- och ungdomslitteratur under 1960- och 70-talen i sin

doktorsavhandling om den svenska barnbokens invandrare. Thorson finner att 1940- och 50-talens böcker om utländska adoptiv- och fosterbarn, framför allt vad beträffar de finska krigsbarnen, ofta gav uttryck för en romantiskt färgad biologism där dessa längtade tillbaka till ursprungslandet och den biologiska familjen, medan de efterföljande två decenniernas adoptivbarn från i första hand länder utanför Väst snarare är opproblematisks svenska och inte alls besvärar av sin annorlunda bakgrund.

Med utgångspunkt från Korea som världens ledande ursprungsland och Sverige som världens ledande mottagarland på det internationella adoptionsområdet och den parallella framväxten och förekomsten av en adoptionsgenre inom ländernas barn- och ungdomslitteratur, kommer jag här att undersöka de framställningar och föreställningar om internationell adoption och adoptivkoreaner som kommer till uttryck i ett antal utvalda titlar. Studien är rent kvalitativ och textanalytisk då jag varken garanterar fullständig täckning eller på något sätt försöker mig på att kvantifiera eller klassificera materialet i relation till andra närliggande genrer eller teman. Istället har jag valt att av utrymmesskäl studera ett förhoppningsvis representativt urval, och det viktigaste urvalskriteriet som gjorts är att verket i fråga är ren fiktion och explicit behandlar koreanska adoptivbarn.² Ett annat kriterium har varit att boken är utgiven i respektive land och på respektive språk och skriven av koreanska eller svenska författare, vilket gör att rena översättningar också faller bort ur denna studie.³

Det koreanska perspektivet

Den första koreanska titel jag lyckats lokalisera härrör från 1998, nämligen Yôn-ja Sons *Svarthåriga Judy* (*Kkamangmôri Chudi*).⁴ Svart-

Svarthåriga Judy. Omslagsill. Kyong-hui Kim.

håriga Judy fick ett välvilligt mottagande i den koreanska dagspressen, och presenterades i recensionerna som den första koreanska ungdomsromanen om en utlandsadopterad vilket antagligen stämmer.⁵ Judy är en adopterad flicka från Korea i tioårsåldern som adopterats av ett amerikanskt par. En dag hittar hon ett brev på koreanska i den docka hon fick med sig från Korea i samband med adoptionen. Det visar sig att brevet är skrivet av hennes biologiska mamma, och plötsligt får Judy en direkt koppling till sitt födelseland. Från 1999 härstammar Ŭi-jông Ans kortnovellsamling för barn *Ack! Det sägs att det inte finns några dumbommar i denna värld* (*Auya! Sësangên paboran ôbdanda*). Bland novellerna hittas berättelsen om 12-åriga Angie, adopterad från Korea och boendes i USA.

Ett hem varmt som solen. Omslagsill. Hye-won Shin.

Angie är döende i leukemi, och berättelsen slutar något bisarrt och tvetydigt med att adoptivföräldrarna efter hennes död beslutar sig för att adoptera ännu en dotter från Korea.

Handlingen i Ün Chos ungdomsroman *Ett hem varmt som solen* (*Haethyôtt taddûthan chip*) från 1999 utspelar sig helt i Korea. *Ett hem varmt som solen* handlar om en fattig men ändå lycklig familj i Korea, och berättelsen skildras genom dottern Sor-yi och hennes sjuklige och handikappade lillebror Tong-hûi. Familjen har svårt att få ihop det ekonomiskt, och pappan beslutar att Sor-yi ska adopteras till Kanada för att ha råd att köpa medicin till Tong-hûi. Detta för en svensk läsare måhända upprörande beslut av fadern måste förstås utifrån Koreas mång-

hundraåriga konfucianska patriarkat, där döttrar per definition värderas lägre än söner. När Tong-hûi får höra om pappans beslut blir han förtvivlad. Tong-hûi får också med sig sin farfar som protesterar högljutt mot sin sons skamlösa beslut att adoptera bort hans barnbarn, och till slut får Sor-yi stanna i Korea. Boken slutar i stället aningen ironiskt med att Tong-hûi dör på sjukhuset i närvaro av sina ångerfulla föräldrar, sin syster och sin farfar.

Hyang-yi Kims vackert illustrerade ungdomsroman *Känner du Ris?* (*Ssalbaengirûl asinayo*) från 2000 är en sentimental berättelse om en koreansk flicka som har en amerikansk pappa, och som adopteras bort till en familj i USA. Efter 30 år återvänder hon som vuxen till Korea för att med en journalskilders hjälp spåra upp sin barndomskamrat. *Toppblomman* (*P'aengiggot*) från 2001 är skriven av poeten och barnboksförfattarinnan Hyê-yông Han.⁶ *Toppblomman* porträtterar en 6-årig adopterad pojke i USA, Elliot, som växer upp tillsammans med en biologisk storasyster till adoptivföräldrarna. En recensent i en koreansk dagstidning menade att *Toppblomman* är ett utmärkt exempel på hur den koreanska barn- och ungdomslitteraturen numera idag på ett fruktbart och konstruktivt sätt klarar av att ta upp och skildra sådana laddade ämnen som adoptionsfrågan.⁷ Elliot tänker mycket på varför han inte legat i sin adoptivmammans mage, och vad för land Korea är.

Chae-jin Kim är en välkänd poet, författare och TV-producent i Korea med ett flertal boktitlar bakom sig. År 2002 gav han ut den lilla novellsamlingen *Doften av mor* (*Ôm'ma naemsae*). I boken hittas sagan om dockans tårar, som handlar om en handikappad flicka i 10-årsåldern i USA, adopterad från Korea, och som lider av en obotlig sjukdom. Adoptivföräldrarna är knappt närvarande i

Doften av mor, och boken slutar närmast som ett skolexempel på en dotters självupppoffrande kärlek till sin mor i sann konfuciansk anda.⁸ Su-min Yuns *Hemligheten (Pimil)* från samma år handlar om 11-åriga Pom-i som har en två år yngre bror som adopterats bort till USA. Titeln anspelar på att Pom-i och hennes familj på grund av skam- och skuld-känslor bevarar vetskapen om den bortadopterade pojken som en familjehemlighet. Hemligheten handlar om Pom-is tankar och fantasier om sin försvunna bror, och om hennes svårigheter att kunna bevara denna hemlighet inför sin älsklingslärarinna i skolan. Till slut berättar hon också om sin bortadopterade bror för lärarinnan, då bokens budskap är att barn inte ska behöva gå runt med sådana hemligheter och att det är bättre att berätta än att tåga om en adoption i familjen inför den närmaste omgivningen.

Det svenska perspektivet

Så kom du hem till oss från 1969 är den första svenska barnbok jag hittat som behandlar internationell adoption från Korea. Boken är skriven av barnpsykologen Stina Hesselman, och utgiven av stiftelsen Allmänna barnhuset som på den tiden fortfarande hade huvudansvaret för adoptionsfrågor i Sverige. Boken utgavs i brytningstiden när inhemsk adoption sakta men säkert började tas över av internationell adoption. Med färgglada teckningar berättar *Så kom du hem till oss* en parallellhistoria om två olika föräldrapar som adopterar en pojke och en flicka nationellt respektive internationellt.

Barnboksförfattaren Hans-Eric Hellberg gav 1970 ut ungdomsromanen *"Bogserbåten"* som gestaltar en ovanlig vänskap mellan 8-åriga Eta från Korea och den gamle blinde sjömannen Axel. Det visar sig att Axel under sin tid på sjön har varit i Korea och i Pusan, i den stad där Eta föddes. Axel

berättar mustiga rövarhistorier från Asien, och inspirerad av Axels orientalistiska berättelser hittar Eta på en egen historia om sina barndomsminnen nedanför "Kowloh-bergen" där hon växte upp i en bambulund med en pappa som bar konfärgad stråhatt och plöjde risfälten med ox.⁹ Liksom *"Bogserbåten"* handlar Margareta Melins *Johanna och Leif* från 1972 också om vänskapen mellan en adopterad flicka från Korea och en äldre man som bor i samma höghus. Johanna känner sig annorlunda och träffar hellre Leif än leker med jämnåriga, och typiskt nog är Leif också en gammal sjöman som en gång besökt Korea.

Tony Guldbrandzén, före detta biskop i Härnösands stift, har en omfattande bokproduktion bakom sig, och i barnboken *Yon-so blir Lena*, utgiven 1975, är internationell adoption från Korea huvudtemat. Berättelsen börjar med en ensamstående mamma i Korea, Yon-sos mor, som inte har råd att föda alla sina barn. Hon beslutar sig därför att lämna yngsta och ettåriga Yon-so utanför en kyrka. Yon-so blir upphittad av en tant och förd till polisen. Så får Yon-so flyga med eskort till Sverige där hon som Lena får ett nytt hem och en ny familj och kanske framför allt en ny Gud. Domprost emeritus Gunnar Helander i Västerås är ännu en kyrkans man som behandlat internationell adoption i en av sina många ungdomsromaner *Åk hem Li Fong!* från 1984. Li Bergqvist är 12 år gammal och adopterad från Korea till den svenska familjen Bergqvist. När pappa Bergqvist som är tekniker flyttar till Sydafrika för att arbeta för ett svenskt gruvbolag följer hela familjen med. Li blir inskriven i en sydafrikansk skola som japan då japaner räknas som "hedersvita" enligt de sydafrikanska raslagarna, men snart uppdragas hennes egentliga födelseland och hon blir inte bara relegerad från skolan utan också utvisad ur landet.

Hassan Hassan svartskalle, omslagsill. Lars Rudebjer. *Yon-So blir Lena*, omslagsill. Hæg Kroon.

Göran och Monica Schultz *Här kommer Bu-ran och Seo-ran från Korea* från 1989 liknar Stina Hesselmanns *Så kom du hem till oss* i sitt tydliga pedagogiska anslag av att vilja berätta hur det är att bli adopterad från Korea. Berättelsen börjar med att barnen hittas utanför ett sjukhus i staden Pusan, och följer dem sedan genom mellanstationerna hos polisen, på barnhemmet och i fosterfamiljen tills de slutligen adopteras av det barnlösa paret Svensson i Sverige som kommer till Seoul för att hämta upp dem. Under flygresan blir Bu-ran och Seo-ran lite ledsna över att lämna Korea, men väl framme i Sverige är de så upptagna av alla leksaker att de närmast glömmer att de hamnat i ett nytt land. *Här kommer Bu-ran och Seo-ran från Korea* slutar med att åren har gått, och Elin och Lisa går nu i skolan och lagar koreansk mat åt sina klasskompisar, och på sista uppslaget bjuds läsaren själv på recept på olika koreanska maträtter.

Hans Peterson är sedan debuten 1945 en av den svenska barn- och ungdomslitteraturens mest publicerade författare, och ensamma barn har enligt forskare och kritiker varit det genomgående temat i hans stora produktion. Genom alla år har Peterson blåst liv i mängder av barnbokskaraktärer såsom Stina och Lars, Magnus, Liselott och Petter, och Pelle och Simon, och en av dessa är en pojke som går under smeknamnet Hassan Hassan, som är adopterad från Korea, bor i Norrland och går på lågstadiet. Den bok som berör Hassan Hassans koreanska bakgrund mest är *Hassan Hassan svartskalle* från 1993 där frågor om rasism tas upp. I berättelsen kommer en ny pojke till byn som kallas Bamse, och som är bråkig och stökig och kallar Hassan Hassan svartskalle. Hassan Hassan har aldrig varit med om att bli betraktad som utlänning tidigare, förutom att någon då och då tror att han är en same-

pojke. När Bamse även bråkar med Elin som Hassan Hassan tycker bra om, blir Hassan Hassan arg och i en tvekamp på fjället vinner denne till slut över Bamse.

Erika Engström, författarinna till de tre Hällehamnsdeckarna från 2001, berättar i en anmälan av sin trilogi att hon länge saknat en spännande bok riktad till adoptivbarn där en adopterad är huvudperson.¹⁰ Sålunda skrev Engström tre böcker om kompisgänget Pauline, Sandra, Daniel och Markus som alla är i 11–12 årsåldern och bor i den fiktiva staden Hällehamn på västkusten, och som tillsammans löser och klarar upp brott som begås i det lilla samhället. Markus är adopterad från Korea, även om kompisarna oftast glömmer att han ser annorlunda ut. Markus undrar ibland hur han skulle ha haft det om han fått stanna kvar i Korea. I varje del görs Markus ursprung som adopterad från Korea till en del i själva handlingen. I första delen blir Markus kallad svartskalle av en av bovarna, och i andra delen träffar han Olle Kluddare, en målare som har en ateljé i Hällehamn och som varit i Korea som sjöman och lär Markus att säga "hej" (yōbosēyō) på koreanska. I tredje delen tar han till det värsta han vet när han bråkar med sina adoptivföräldrar – "varför tog ni hit mig från Korea?" – och på det hela taget har Engström lyckats väl med sitt uppsåt att försöka skildra hur det är att växa upp som adopterad från Korea i en helsvensk miljö.

Privat eller offentlig angelägenhet

För det första kan det konstateras att adoptionsgenren har en mycket kortare historia i Korea än i Sverige. *Svarthåriga Judy* kom inte ut förrän 1998, medan *Så kom du hem till oss* publicerades redan 1969. Förklaringen till denna tidsskillnad står att hitta i det faktum att i Korea var internationell adop-

tion länge förknippad med skam- och skuld-känslor, och adoptionsfrågan var starkt tabuiserad och närmast omgiven av skandal- och sensationsmakeri. Trots att Korea från början varit det världsledande ursprungslandet för internationellt adopterade barn, var det inte förrän i samband med Sommar-OS i Seoul 1988 som adoptionsfrågan fick sitt egentliga genombrott i den koreanska debatten i och med att västerländsk media började rapportera om landet som "världens största barnexportör" (Sarri, Baik & Bombyk, 1998). Därefter tog det uppenbarligen ytterligare ett decennium innan adoptionsgenren dök upp i koreanska barn- och ungdomsböcker. Det är nog ingen slump att detta skedde under den tid då president Kim Dae Jung (1998–2002), Koreas legendariske dissidentledare och mottagare av Nobels fredspris, slutgiltigt befäste adoptionsfrågan på den politiska dagordningen. År 1998 bad president Kim offentligt å landets vägnar de 150 000 adoptivkoreanerna om ursäkt för att ha sänt iväg dem för internationell adoption.

I Sverige står det å andra sidan klart att internationell adoption redan från början var en offentlig angelägenhet som engagerade ett helt folk såsom en del i den självbild som skapades av Sverige från slutet av 1960-talet som världens mest humanistiska land. Jag har själv undersökt hur internationell adoption framställdes i svensk dagspress under 1960- och 1970-talen, och fann bland annat att internationellt adopterade under dessa decennier betraktades och användes som både kollektiva och individuella biståndsprojekt (Hübinette, 2001). Märkligt nog verkar denna snuttifierande tendens fortfarande vara gångbar i Sverige, att döma av de negativa recensioner som två av de senaste adoptionsböckerna på den svenska bokmarknaden erhöll och där skribenterna

öppet efterlyste en mer realistisk och nyanserad bild av utlandsadoptioner.¹¹

Adoptionens tre parter

Den andra stora skillnaden mellan de båda ländernas adoptionsgenrer är de olika perspektiv som företräds. Den kanadensiske psykologen David Kirk myntade 1964 begreppet adoptionstriangeln i sin banbrytande bok *Shared fate*, och menade med detta adoptionens tre parter, det vill säga den biologiska familjen, adoptivfamiljen och den adopterade (Kirk, 1964). Kirks huvudpoäng var att alla dessa tre parters behov, perspektiv och rättigheter bör tillgodoses i största möjliga mån när adoptioner planeras och genomförs. Kirk skrev på sin tid utifrån nationell adoption i Kanada, och i ett internationellt adoptionssammanhang innefattar adoptionstriangeln av naturliga skäl bakom den biologiska familjen också ursprungslandet, och bakom adoptivfamiljen likaså mottagarlandet. Med Kirks adoptionstriangel som utgångspunkt går det att konstatera att de koreanska barn- och ungdomsverken är genomsyrade av ett tydligt ursprungslandsperspektiv och ett synsätt som avspeglar den biologiska familjens, medan de svenska står för adoptivfamiljens och mottagarlandets. De biologiska föräldrarna, Korea och koreaner står i förgrunden i böcker som *Svarthåriga Judy* och *Doften av mor*, och de västerländska adoptivföräldrarna är ofta grovt karikerade. I *Svarthåriga Judy* och i *Toppblomman* spelar invandrade eller besökande koreaner viktiga roller som förmedlare av koreansk kultur, och i *Ett hem varmt som solen* som utspelar sig i Korea framstår internationell adoption dessutom som något negativt och katastrofartat. I de svenska titlarna såsom i *Så kom du hem till oss* och *Åk hem Li Fong* är det i stället adoptivfamiljen, Sverige och svenskarna som står i förgrunden. I

"Bogserbåten", *Åk hem Li Fong* och i *Hassan Hassan svartskalle* kommer dessutom starkt orientaliserande och stereotypa föreställningar om Asien och asiater till uttryck, och som en kontrast till de koreanska böckerna är det intressant att notera att kunskaper om Korea förmedlas genom svenska sjömän eller präster i både *Johanna och Leif*, i *Olle Kluddares hemlighet* och i *Här kommer Bu-ran och Seo-ran från Korea*.

Ideologiska skillnader

En tredje skillnad står att finna i de ideologier som kommer till uttryck i de olika verken. Den brittiske sociologen Derek Kirton hävdar att det finns i huvudsak tre olika adoptionsparadigm eller sätt att se på adoption mellan olika etniska grupper inklusive internationell adoption (Kirton, 2000). Det första är det nationalistiska paradigmet vilket oftast kommer till uttryck i ursprungslandet, och som hävdar att internationell adoption är förnedrande och skamligt för landet och skadligt för barnet. Det andra adoptionsparadigmet är det liberala vilket oftast dominerar i mottagarlandet, och där internationell adoption ses som en progressiv handling som knyter band mellan länder och kulturer, och som räddar livet på barn. Det tredje paradigmet slutligen är det postmoderna vilket än så länge är ganska sällsynt, och som för Kirton handlar om en mer nyanserad syn på internationell adoption som problematisk i ett historiskt och globalt perspektiv men som i vissa fall trots allt är den allra sista lösningen för vissa utsatta barn. I Korea har det nationalistiska adoptionsparadigmet fått sitt största utrymme inom populärkulturen, och uppenbarligen också inom barn- och ungdomslitteraturen. I bredare kretsar fick adoptionstemat nämligen sitt definitiva genombrrott med spelfilmen *Susanne Brinks Arirang* från 1991 som handlar om en adoptivkore-

ansk kvinnas liv i Sverige, och hur hon utsätts för alltifrån misshandel och övergrepp till rasism och diskriminering, samtidigt som hon aldrig ger upp sin längtan till Korea och sin koreanska mor (Hübinette, 2002). Denna berättelse och detta tema har därefter reviderats gång på gång i den koreanska populärkulturen, och dyker som synes också upp i barn- och ungdomsböckerna. Adoptivkoreanerna i *Svarthåriga Judy* och *Känner du Ris?* lider av rasism och utanförskap, och i både *Doften av mor* och *Ack! Det sägs att det inte finns några dumbommar i denna värld* till och med dör de på grund av avsaknad av biologiska band samtidigt som de in i det sista längtar till Korea och efter sina biologiska föräldrar. I Sverige har i stället det liberala adoptionsparadigmet dominerat synen på internationell adoption ända från slutet av 1960-talet. Utlandsadoptioner betraktades särskilt under 1960- och 70-talen som en solidarisk handling gentemot fattiga länder utanför Väst, och adoptivfamiljen sågs som en så kallad "regnbågsfamilj" som automatiskt genom sin blotta existens tog ställning mot rasism och främlingsfientlighet. Den roseskimrande sagan om det fattiga barnet från Tredje världen som blir räddad genom att få komma till det rika och trygga välfärdssparadiset Sverige går därför igen även inom den svenska barn- och ungdomslitteraturen. Bra exempel är *Så kom du hem till oss*, *Yon-so blir Lena*, *Här kommer Bu-ran och Seoran från Korea* och *Åk hem Li Fong* där världen utanför Sverige framställs som fattig eller otrygg, medan Sverige erbjuder både andligt och materiellt överflöd. Ett undantag från detta utopiska tillstånd är i så fall Margareta

Melins *Johanna och Leif* där Johannas bästa vän Leif oväntat dör i slutet.

Slutsats

Det må vara så att de koreanska böckerna i första hand ger uttryck för den biologiska familjens och ursprungslandets perspektiv och för ett nationalistiskt adoptionsparadigm vilket oftast handlar om en negativ syn på internationell adoption. De svenska böckerna å andra sidan, domineras av ett adoptivfamiljs och mottagarlandsperspektiv och ett liberalt adoptionsparadigm där internationell adoption för det mesta ses som något positivt, men det ska också sägas att det på senare tid faktiskt går att skönja en differentiering och diversifiering av synen på internationell adoption i de båda ländernas adoptionsgenrer. Su-min Yuns *Hemligheten* är trots allt ett försök att bryta tystnaden kring internationell adoption i de tiotusentals enskilda koreanska familjer som berörs, medan Erika Engströms *Hällehamns-trilogi* faktiskt problematiserar hur det är att vara adopterad från Korea på ett helt annat sätt än som tidigare gjorts. De var för sig ensidiga och dikotomiserande perspektiven på internationell adoption och utlandsadopterade som så länge dominerat i ländernas adoptionsgenrer kan också antagligen bara förändras genom att adoptivkoreaner själva börjar skriva barn- och ungdomsböcker. Detta är också min förhoppning, ty först då kommer Kirtons postmoderna adoptionsparadigm den tredje parten i Kirks adoptionstriangel, de adopterade själva, slutligen få höras och synas och komma till uttryck både i Korea och i Sverige.¹²

Noter

¹ Detta betyder inte att adoption som ämne och tema i barn- och ungdomslitteraturen förekommer enbart i Korea och i Sverige. Särskilt i USA och i de övriga skandinaviska länderna men även i länder som Frankrike, Holland och Australien finns ett flertal titlar att botanisera bland, varav flertalet liksom i Sverige behandlar adopterade från just Korea.

² Det mest berömda exemplet på ett koreanskt adoptivbarn som dyker upp i en svensk barnbok utan att göra särskilt mycket väsen av sig som adopterad är annars Christina Björks Linnéa, skildrad i tre böcker med teckningar av Lena Anderson vars adoptivdotter Nicolina från Korea också fått stå modell för trilogins huvudperson. Intressant nog har Linnéa-trilogin också översatts till koreanska, och i samband med utgivningen 1994 anmäldes boken just som en skildring av en adoptiv-koreansk flickas liv i Sverige. Det stora flertalet av alla de barn som läser om Linnéa i Sverige och runtom i världen vet antagligen inte ens om hennes koreanska ursprung, men i Korea var det just hennes koreanska bakgrund som betecknande nog kom i förgrunden.

³ På grund av internationell adoptions inneborende globala karaktär, har flera barn- och ungdomsböcker om koreanska adoptivbarn översatts till många olika språk och givits ut i flera olika länder.

⁴ Jag använder mig här av det allmänt vedertagna McCune-Reischauer systemet för att transkribera de koreanska namnen och titlarna. Koreanska namn består normalt av tre led: ett "dubbelt" förnamn och ett enstavigt

familjenamn som här skrivs sist enligt västerländsk modell.

⁵ *Chosun Ilbo* 5/5 1998, *Hankyoreh* 9/6 1998, och *Joongang Ilbo* 9/7 1998.

⁶ *Hankyoreh* 12/9 2002.

⁷ *Joongang Ilbo* 10/2 2001.

⁸ *Joongang Ilbo* 8/6 2002.

⁹ Kowloh-bergen ska antagligen vara Kowloon utanför Hong Kong, medan konhatten inte ens existerar i Korea utan mest används i Kina och Vietnam.

¹⁰ *NIA Informerar*, nr. 2, 2004.

¹¹ *Borås Tidning* 12/4 2000, *Göteborgs-Posten* 21/6 2000 och 20/10 2004, och *Hallands Nyheter* 19/10 2004. Recensionerna gällde Dan och Lotta Höjers bilderbok *Hjärtat mitt* och Emma Adbåges barnbok *Hämta Joel*.

¹² Detta har intressant nog också börjat hända, det vill säga att adoptivkoreaner börjat skriva barn- och ungdomsböcker som givits ut både i Korea och i Väst. Exempel är norrmannen Eivind Gulliksens charmant bilderbok *Tol och den namnlösa potatisen* (*Toliwoa irûmommûn kamja*) som gavs ut i Korea 2002, och amerikanskan Sun Yung Shins *Cooper's lesson* som gavs ut i en tvåspråkig version i både Korea och USA 2004. Ingen av dessa behandlar dock explicit internationell adoption, och i skrivande stund har ännu inte någon adoptivkorean publicerat en bok som berättar hur det är att vara utlandsadopterad.

Litteratur

Berggren, Mats, "I väntan på en svensk Salman Rushdie", i: *Opsis Kalopsis*, nr 2, 1997

Czaplicka, Magdalena, "Vi – de andra. Om invandrarungdomar i ungdomsböcker", i: *Barnboken*, nr 1, 2003

Hübinette, Tobias, "Barnen från det okända landet", i: *Orientaliska studier*, nr 106, 2001

Hübinette, Tobias, "Adoptionsfrågan i koreansk populärkultur. Att skapa en diskurs om adoptivkoreaner", i: *Kulturella perspektiv*, nr 4, 2002

Hübinette, Tobias, "The adopted Koreans of Sweden and the Korean adoption issue", i: *Review of Korean Studies*, nr 1, 2003

- Kavén, Pertti, *70 000 små öden*, Sahlgren, 1994
- Kirk, David, *Shared fate. A theory of adoption and mental health*, Free Press of Glencoe, 1964
- Kirton, Derek. 'Race', *ethnicity and adoption*, Open University Press, 2000
- Lomfors, Ingrid, *Förlorad barndom, återvunnet liv. De judiska flyktningbarnen från Nazityskland*, Göteborgs universitet, 1996
- Löfving, Helena, *De andra i barn- och ungdomslitteraturen. Framställningen av invandrare i böcker utgivna 1998*, Höskolan i Borås, 2000
- Novy, Marianne. "Introduction. Imagining adoption", i: Marianne Novy (red.), *Imagining adoption. Essays on literature and culture*, University of Michigan Press, 2001
- Sarri, Rosemary C, Yeonoak Baik & Marti Bombyk, "Goal displacement and dependency in South Korean-United States intercountry adoption", i: *Children and Youth Services Review*, nr 1-2, 1998
- Thorson, Staffan, *Barnbokens invandrare. En motivstudie i svensk barn- och ungdomslitteratur 1945-1980*, Tre Böcker, 1987
- Barn- och ungdomsböcker*
- An, Ŭi-jŏng, *Ack! Det sägs att det inte finns några dumbommar i denna värld (Auya! Sŕsangŕn paboran ōbdanda)*, Palgŭn sŕsang, 2002
- Cho, Ŭn, *Ett hem varmt som solen (Haetbyŏt ttaddŭthan chip)*, Ch'angjak'kwa pibyŏngsa, 1999
- Engström, Erika, *Olle Kluddares hemlighet*, Deckartrunken, 2001
- Engström, Erika, *Rånarna som blev rädda*, Deckartrunken, 2001
- Engström, Erika, *Sista lasten till Hällehamn*, Deckartrunken, 2001
- Guldbrandzén, Britt, *Yon-so blir Lena*, EFS-förlaget, 1975
- Han, Hyŕ-yŏng, *Toppblomman (P'aengiggot)*, Kyohaksa, 2001
- Helander, Gunnar, *Åk hem Li Fong!*, Rabén & Sjögren, 1984
- Hellberg, Hans-Eric, *"Bogserbåten"*, Rabén & Sjögren, 1970
- Hesselman, Stina, *Så kom du hem till oss*, Allmänna barnhuset, 1969
- Kim, Chae-jin, *Doften av mor (Ŭm'ma naemsae)*, Kŭrim kat'ŭn sŕsang, 2002
- Kim, Hyang-yi, *Känner du Ris? (Ssalbaengirŭl asinayo)*, P'arangsaeōrini, 1998
- Melin, Margareta, *Johanna och Leif*, Håkan Ohlssons, 1972
- Peterson, Hans, *Hassan Hassan svartskalle*, Rabén & Sjögren, 1993
- Schultz, Göran och Monica, *Här kommer Bu-ran och Seo-ran från Korea*, Natur och Kultur, 1989
- Son, Yŏn-ja, *Svarthåriga Judy (Kkamangmŏri Chudi)*, Chisiksanōbsa, 1998
- Yun, Su-min, *Hemligheten (Pimil)*, Mulgunamu, 2002